

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота магістра
з теми:

**МОВЛЕННЄВА СТРУКТУРА ОБРАЗУ АВТОРА (НА ПРИКЛАДІ
ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ-ЕМІГРАНТІВ)**

Виконала:
студентка 2 року навчання освітнього
ступеня вищої освіти «магістр»
групи Ukr1-M20z
спеціальності 014 Середня освіта
(Українська мова і література)
Буцвін Олена Сергіївна

Керівник: **Шеремета Н.П.**, кандидат
філологічних наук, доцент кафедри
української мови

Рецензент: **Мартіна О.В.** кандидат
філологічних наук, доцент кафедри
мовознавчих дисциплін

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ВСТУП	3
 Розділ I. Художнє мислення письменника як стилеутворювальний чинник....	7
1.1. Методологія дослідження мовного простору письменника	7
1.2. Категорія образу автора в історії дослідження мови художнього твору	13
1.3. Ментальні витоки мовного образу автора у творчості письменників-емігрантів	20
1.3.1 Іван Багряний.....	20
1.3.2 Василь Барка	29
 Розділ II. ТВОРЕННЯ Й РЕЦЕПЦІЯ СЛОВЕСНОГО ОБРАЗУ В АСПЕКТІ ХУДОЖНЬОЇ МЕНТАЛЬНОСТІ АВТОРА.....	36
2.1. Словесний символізм у мовній картині світу письменників-емігрантів	36
2.1.1. Іван Багряний.....	37
2.1.2. Василь Барка	50
2.2. Мовна естетика і лексичне багатство авторського стилю Івана Багряного.....	63
2.3. Оцінність як стилеутворювальний чинник мовотворчості Василя Барки	72
 Розділ III. ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА ДО ФОРМУВАННЯ МОВНО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ.....	82
 ВИСНОВКИ.....	93
 СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	100

ВСТУП

Наука про мову – багатоаспектна, що пояснюється поліфункціональністю, рівневою структурою, міжрівневими зв'язками мови.

У сучасному мовознавстві спостерігається велика зацікавленість проблемами лінгвостилістики, оскільки вивчення мовних явищ з погляду їхніх виражальних можливостей набуває особливого сенсу – допомагає глибше зрозуміти призначення мови, пізнати її функційно-диференційну спорідненість з іншими мовами, креатив, багатство і красу.

Категорія образу автора – одна з центральних у сучасній лінгвостилістиці. Сучасна лінгвістика активно перейшла від вивчення мови як самодостатньої системи, тобто мови «у собі і для себе», до дослідження її «у тісному зв'язку з людиною, її свідомістю, мисленням, духовно-практичною діяльністю» [3, с. 3]. Особливо плідним у сфері антропоцентричних досліджень було останнє десятиріччя минулого століття. На перший план було поставлено питання комунікативної стратегії функціонування людської свідомості і сфери духовної культури людини, а отже, і творчості загалом, пов'язаної з історичним процесом та свідомістю автора. Завдання мовознавців у тому, аби показати безпосередній зв'язок у тріаді слово – мислення – індивідуальність автора. Творець втілює себе в художньому творі, виявляючи у мовностилістичному оформленні, структурі тексту своє світобачення, світосприйняття, світовідчуття. Словесна творчість найглибше виражає тип людини, її національну своєрідність, естетичні орієнтири.

При вивченні мови художнього твору образ автора виступає одиницею визначення стилю письменника. Образ автора, з одного боку, є об'єднувальною одиницею всіх позатекстових факторів, що зумовлює реалізацію індивідуального стилю письменника, а з іншого, – дає змогу через складники комунікативної структури художнього тексту об'єднати всі мовні рівні і виявити функційне навантаження їхніх одиниць.

Важливе значення для вивчення цієї проблеми мають творчі доробки тих письменників, з чийми творами лише сьогодні мають можливість знайомитись читачі, зокрема, письменників діаспори. Їхня мова є живим і різнобічним відтворенням динамічних процесів, що відбувалися у сферах матеріальної та духовної культури українського соціуму, розділеного політичним кордоном, але спільним за своїм ментальним світосприйняттям. Досліджувалася словотворча практика Яра Славутича (Н.М. Сологуб), здійснювався порівняльно-зіставний аналіз інноваційних лінгвальних явищ у поезії шістдесятників та членів Нью-Йоркської групи (Г.М. Сюта), вивчалися лінгвостилістичні особливості української діаспорної поезії 60-80 рр. ХХ століття (О.О. Бірюкова) та ін. Натомість лише принагідно мовознавці торкалися питань мовостилію Івана Багряного та Василя Барки, досліджуючи лише окремі аспекти їх словесної творчості.

Актуальність теми нашого магістерського дослідження пояснюється тим, що цілісного і комплексного аналізу мови творчої спадщини Івана Багряного та Василя Барки ще немає; не окреслено контактено-генетичних зв'язків, що були визначальними для становлення і формування мовного образу світу цих особистостей, немає повного аналізу прикметних рис авторської мовної картини світу.

Комплексний аналіз творчості письменників еміграції дасть змогу показати розвій української мови за кордоном у загальноукраїнському цілісному історичному мовно-літературному процесі.

Об'єктом дослідження у дипломній роботі магістра є лексика творів Івана Багряного та Василя Барки, що характеризується образністю та експресивністю.

Предмет дослідження – різнорівневі лексичні одиниці художніх творів Івана Багряного та Василя Барки, що характеризуються певними стилістичними конотаціями і виконують стилетворчу функцію образу автора та функцію текстової організації.

Мета роботи – розкрити мовленнєву структуру образу автора як

стрижневої одиниці ідіостилю Івана Багряного та Василя Барки, довести специфіку самобутнього стилю кожного у контексті загальноукраїнських тенденцій утвердження багатоаспектного функційного потенціалу української літературної мови.

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких *завдань*:

1. Проаналізувати та систематизувати теоретичні засади категорії образу автора.
2. Розглянути джерела та чинники формування Івана Багряного і Василя Барки як мовленнєвих особистостей.
3. Виявити точки перетину термінів символу й образу з опорою на їхнє походження, ознаки та функції у творах письменників.
4. Дослідити естетичний і лексико-стилістичний аспект образу автора у романі «Тигролови» Івана Багряного.
5. Виявити ознаки категорії оцінності у романі «Жовтий князь» Василя Барки як стилеутворювальний чинник образу автора.
6. Окреслити особливості формування мовно-культурологічних компетентностей здобувачів вищої освіти як майбутніх учителів-словесників, що працюватимуть у новій українській школі.

Методи дослідження. У роботі застосовано описовий метод дослідження; метод лінгвістичного спостереження, класифікації та систематизації, який полягає у тому, що мовні явища розбивають на окремі групи на основі подібних ознак, виявлених через їх зіставлення та узагальнення. У дослідженні також використано порівняльний метод і метод семантико-стилістичного аналізу, які сприяють розкриттю смислової і стилістичної своєрідності мовних засобів та закономірностей їх ужитку, а також контекстуальний метод при доборі ілюстративного матеріалу та його інтерпретації. Застосовано лінгвокультурологічний підхід до осмислення слів-символів.

Практичне значення роботи вбачаємо у можливості використання теоретичних міркувань та прикладів опрацьованого матеріалу в практиці викладання у вищій школі курсів історії української літературної мови, лінгвістичного аналізу художнього тексту, стилістики, створення спецкурсів з цих дисциплін, а також закарткований матеріал дасть змогу збагатити практичний дидактичний матеріал певних тем шкільного курсу української мови, зокрема, для вивчення теми «Прямі і переносні значення слів» та ін.

Апробація роботи. Основні теоретичні положення та практичні результати апробовано на таких конференціях:

1. Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів та молодих учених «Антропоцентрична скерованість сучасної наукової лінгвістичної парадигми» (м. Миколаїв, 02 квітня 2021 р.) (тема «Лексико-семантична характеристика оцінних назв у сучасній українській мові»);

2. Міжнародній науково-практичній студентсько-учнівській конференції «*МОВНІ ВИМІРИ СВІТУ*» (м. Житомир, 21 квітня 2021 р.) (тема «Слова-символи в мовотворчості Василя Барки»);

3. Науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками НДР у 2020-2021 навчальному році (м. Кам'янець-Подільський, 05-06 жовтня 2021 р.) (тема «Вторинна номінація відповідно до певних рис людини як засіб вираження оцінки в мовотворчості Василя Барки»);

4. Всеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців із проблем вищої освіти «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи розвитку» (Одеса, 02-03 грудня 2021 року) (тема «Образ автора у художньому тексті: проблема дослідження»).

Роботу обговорено на засіданні кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та переліку використаної літератури (85 позицій). Повний обсяг дипломної роботи – 104 с.

ВИСНОВКИ

При вивченні мови художнього твору образ автора виступає одиницею визначення стилю письменника. Поняття «образ автора» розглянуто у контексті лінгвостилістики та з опертям на лінгвоперсонологію. З одного боку, він є об'єднувальною одиницею всіх позатекстових факторів, що зумовлює реалізацію індивідуального стилю письменника, а з іншого, – дає змогу через складники комунікативної структури художнього тексту об'єднати всі мовні рівні і виявити функційне навантаження їхніх одиниць.

Образ автора виникає на основі переплетення особистісних і соціальних чинників (наприклад, світогляд митця, суспільно-історичні умови, співвідношення традиції та новаторства тощо), б) проходить певні етапи розвитку, в) має носії (зовнішня форма художнього твору, композиція, плани зображення та вираження, система образів тощо), г) може з часом змінюватися.

Образ автора є соціально й історично детермінованим. У творчості безпосередньо чи опосередковано відбиваються суспільні конфлікти епохи, певні політичні погляди, національні та культурні традиції. Спираючись на досвід попередників, письменник творчо засвоює прийоми своїх учителів, майстерно трансформує їх у нові естетичні цінності, відбирає те, що властиве лише йому, збагачує своїм особистим світовідчуттям, а тому й привносить у літературу оригінальність, самобутність, яка знаходить вияв на мовному, структурному, жанровому рівнях.

Образ автора визначаємо як сукупність мовно-стилістичних особливостей творів письменника, що відображають його індивідуально-авторське світосприйняття та розуміння життєвих реалій, його світ, емоції, оцінки, його авторські інтенції.

Теоретико-методологією основою дипломної роботи стали напрацювання з лінгвостилістики крізь призму антропоцентризму та лінгвокультурології, лінгвоперсонології, когнітивної лінгвістики, а також дослідження процесів експресивізації художніх дискурсів та образної

вербалізації фрагментів концептуальної картини світу етносу.

Мовленнєва структура образу автора у творчості Івана Багряного та Василя Барки зумовлена позатекстовими чинниками формування їхньої мовної свідомості, а саме: родинним вихованням, суспільно-історичними умовами, ментальністю, психофізіологічними особливостями, ідейно-тематичним вибором об'єкта опису, своєрідністю мовленнєвої образності.

Обидва письменники не мисляться поза суспільно-історичною епохою: вони не тільки відображають її у своїй творчості, виказуючи ставлення до навколишнього суспільного світу, а й викривають негаразди, прагнучи до удосконалення життя, тобто впливають на розвиток суспільства. Одночасно суспільно-історичні умови сформували естетичні, світоглядні принципи письменників.

Значний внесок Івана Багряного полягає в тому, що він як письменник і політичний діяч, який сам безпосередньо був жертвою радянської тоталітарної системи, сміливо й талановито говорив правду, викриваючи перед світом жахи радянської дійсності. Провідна ідея, що пронизує собою всі твори Багряного – це насамперед глибока віра Багряного в те, що потворна радянська дійсність не знищила й не знівечила людського й національного Мовна експресія – це складна лінгвостилістична категорія, що спирається на цілий комплекс психічних, соціальних та внутрішньомовних факторів і проявляється як інтенсифікація виразності повідомлюваного, як збільшення спливаючої сили вислову.

На художній творчості Івана Багряного позначилося світосприймання образу України як «долини сліз, страждання», «своєї хати», «дикого поля», «соборної колонії» й ін.

Витоки творчості Барки вбачаємо у складному особистому житті письменника, який обрав собі шлях Григорія Сковороди, відмовившись від матеріальних статків та особистого щастя, віддавши своє життя служінню своєму народові.

На формування образу автора у творчості Василя Барки великий вплив

мали українські ментальні риси: чуттєвість, волелюбність, фаталістичне сприйняття світу, релігійність, любов до рідної землі, особливе шанобливе ставлення до жінки.

Дослідження особливостей творення й рецепції словесного образу в аспекті художньої ментальності Івана Багряного та Василя Барки на різних мовних рівнях уможливило визначення місця і ролі творчої спадщини цих письменників у мовно-літературному процесі ХХ ст., сприяло з'ясуванню мовностилістичних засобів творів та встановленню зв'язку між мовою творів та світосприйняттям авторів, тобто зв'язку між мовою автора і його персонажів.

Об'єднувальною визначальною ознакою художньої мови письменників-емігрантів став символізм творів.

Символ та образ розрізняємо відповідно до характеру процесів їхньої інтерпретації: культурно-оцінна – символізм, понятійна – образність. Термінологічну варіативність символу й образу пояснюємо характером їхньої взаємодії: смисли символу видозмінюються і поглиблюються завдяки насиченості перцептивних образів, які є в його основі; а образне сприйняття вдосконалюється завдяки символічності.

Символічною є назва роману «Тигролови». Як неможливо приручити дикого звіра, що живе у непролазних хащах, так само неможливо у вільної людини забрати її честь, гідність, любов до Батьківщини.

Символічними також є чимало інших образів-персонажів. Ключові образи-символи – це три поїзди: експрес-«Дракон» – «ешелон смерті – етапний ешелон ОГПУ – НКВД» – символ зла, руйнівної жорстокості, репресій, тоталітарної системи; поїзд «Тихоокеанський експрес номер один», що їде за маршрутом «Негорлоє – Владивосток», символ ілюзорного щасливого життя, соціалізму; потяг «Нумер 97» – Владивосток – Москва, «знаменитий на цілий ДВК, Східний і Західний Сибір і на цілий СРСР «експрес» – символ повного зневаження людських прав у суспільстві.

Символічними є пасажери поїздів: *вантаж, живі мертвяки, безконечні лави людей, списаних з життєвого реєстру, обтикані патрулями з рушницями і псами* (насправді так автор називає *киян, полтавчан, кубанців, херсонців*) або інші – *шукачі щастя і довгих карбованців*, що мають одну спільну рису, яку митець називає *лихоманкою хворобливого гону в ... якусь загадкову, екзотичну країну*». Основний контингент потягу *Нумер 97* – це *Україна, ота зірвана з місця і кидана по всіх світах*.

Іван Багряний майстерно обіграє лексеми *жаль, туга, сум, печаль*, вводячи читача у власний світ відчуттів та переживань через втрату рідних, близьких людей, важку долю, тугу за рідною землею.

Ономатворчість як прикмета ідіостилю визначається ступенем навантаження номінаційного поля в художньому тексті і є важливою ознакою авторського письма Івана Багряного. Функційно-стилістичні особливості літературно-художнього антропонімікону роману «Тигролови» засвідчують, що І. Багряний повністю протистояв традиціям соцреалізму, пропагованого радянською владою. Символічна конотація цих лексем є свідченням нескореності і боротьби, високої літературної майстерності та неперевершеного таланту митця.

Символізм Василя Барки тісно переплетений із сюрреалізмом, оскільки у творі інколи несвідомі фактори переважають над свідомими, індивідуальні та виняткові слова над загальними, традиційними словами-символами.

Сюрреалізм Василя Барки, зберігаючи зв'язок з буденною мовою, увиразнює буденне значення і підкреслює називну функцію слова. Роль слова тут зводиться не тільки до номінації, а й до фразово-ритмічного нагнітання настрою.

Символи-образи в романі «Жовтий князь» формують три основні думки: *перша* – засвідчити перед світом, що сталінізм (система влади Жовтого князя) зробив голод своїм спільником, щоб досягти поставленої мети, примусити трударя, господаря землі жити в злиднях ще й повзати біля його ніг черв'яком. *Друга* – найсильніша: заклик берегти свій рід, свої

традиції й звичаї, притримуватись моральних заповідей свого народу, бо це ті умови, що ведуть до зміцнення роду, а значить – держави. *Третя* – людина за будь-яких умов повинна боронити своє людське «я», не уподібнюватися до тих людей, що перестали бути самим собою. Це значить, що треба вчитися чинити опір і не створювати умови для того, щоб зло запанувало.

Аналіз фактичного матеріалу умовливив виокремлення ще однієї спільної ознаки мовотворчості Івана Багряного та Василя Барки – експресивність, що може бути внутрішньою і зовнішньою. Перша пов'язується із семантикою мовного елемента і є його постійною та невід'ємною ознакою за будь-яких ситуативно-контекстуальних умов. Друга ж набувається або проявляється лише в певній мовленнєвій ситуації, лише в певному контексті.

Образ автора у творчості письменників виступає емоційно-проникливим, чуттєвим, таким, що болісно сприймає дійсність, шукає істину в житті, сенс життя. Так, для характеристики образів-персонажів роману «Тигролови», відтворення певних подій Іван Багряний застосовує стилістично забарвлену лексику, що характеризується експресивно-оцінними позитивними й негативними відтінками значень, наприклад, наявні лексеми із суфіксами пестливості та згрубілості.

Іван Багряний поєднав у своїй творчості мовну практику українців із східних і західних областей України; українців, висланих радянською владою у 30-ті роки до Сибіру, а також мову української західної діаспори.

Основна частина слів – власне українські, проте наявні й лексеми іншомовного походження, наприклад, запозичені з латинської, грецької, французької, німецької, англійської, іспанської і китайської мов.

Більшість слововживань, зафіксованих у романі, знаходимо в словниках сучасної української літературної мови, однак відбито також чимало церковнослов'янських вкраплень і росіянізмів. Застарілі слова, діалектизми, народнописенні елементи виконують важливі стилістичні

функції, що полягають у відтворенні етнографічно-побутових картин та передачі духу тогочасної доби.

Оказіоналізми Івана Багряного характеризують його як носія глибоких знань про людську поведінку та психологію, про естетичні цінності, які він привносить і трансформує у своїй творчості.

Експресивна функція позитивної та негативної оцінки у романі Василя Барки «Жовтий князь» є ефективним засобом оновлення і збагачення лексичної системи сучасної української літературної мови та навчально-виховним матеріалом для уроків рідної мови. Творчість автора зосереджує у собі важливі соціальні, моральні, естетичні ідеали, виявляє глибину думки, гостроту світосприймання, вміння майстерно розкрити внутрішній світ людини. Авторські асоціації стають основою створення багатопланової образної системи.

Художня досконалість мови, естетичний смак В. Барки виявляється у доборі лексичних засобів: емоційно забарвленої лексики, метафоричного вживання слів, багатій синоніміки, а також створення okazіональних слів та слів-символів.

Одним із засобів розкриття характерів персонажів, їх оцінки у романі є літературно-художня антропологія. Зменшено-емоційні лексеми відтворюють широку гаму відтінків з позитивним і негативним забарвленням.

Проблема okazіонального словотворення завжди викликала суперечливі погляди дослідників. Незаперечним є лише те, що через своїх кращих представників, передусім письменників, людина веде свій великий діалог із буттям. І в цьому діалозі слово, стиль Василя Барки завжди спонукають до роздумів, а не рецептів, до постановки проблем, а не до категоричного їх розв'язання.

Семантичні зв'язки лексичних одиниць допомагають авторові реалізувати й емоційно поглибити семантичний обсяг лексем, що стають

логіко-смісловими центрами висловлювань. Значне місце тут належить словотвірним засобам, особливо суфіксальним, в тім числі індивідуально-авторським утворенням, які мають широкий діапазон емоційних оцінок – від позитивних до іронічних і негативних, і які, як переконує проведений функційно-стилістичний аналіз, можуть змінювати свою семантику залежно від контекстуального оточення.

Проведений аналіз творчості Івана Багряного та Василя Барки дає нам підстави стверджувати, що образ автора є основою художнього твору, який перебуває в ідейній, композиційно-структурній і мовленнєвій єдності. Образ автора співвідноситься зі свідомістю героїв, оповідачів, яка вибудовується жанром, пов'язується тематикою, проблематикою та стилем.

Розгляд художніх творів з позиції ціннісних орієнтацій у закладах середньої освіти вимагає пошуку нових шляхів їх аналізу не лише на уроках української літератури, а й української мови. Аспектне вивчення характеру літературного героя наближає старшокласників до розуміння прочитаного, до осмислення власної позиції в житті; осмислення особливостей індивідуального стилю Івана Багряного та Василя Барки на різних мовних рівнях уможливить усвідомлення мовної палітри творів письменників як частини мовно-літературного процесу України; сприйняття лексичних репрезентантів їх світосприйняття і бачення, виразу думок і почуттів персонажів допоможе встановити зв'язок між мовою автора і його персонажами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ажнюк Б.М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна / НАН України, Ін-т укр. мови. Київ: Рідна мова, 1999. 450 с.
2. Альбота С. Символ vs образ: до питання термінологічної варіативності. *Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2016. № 842. С. 107–110.
3. Архипов И. К. Человеческий фактор в языке / И. К. Архипов. СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2001. 109 с.
4. Багрянний І. «Бо там більшовизм. Цивілізований світ не знає, що це значить...». *Українська правда*. 15.03.2011. URL: <https://cutt.ly/mTMY1qM>.
5. Багрянний І. Публіцистика: Доповіді, статті, памфлети, рефлексії, есе / І.Багрянний; Упоряд. О.Коновал. Київ, 1996. 856 с.
6. Багрянний І. Тигролови: Роман та оповідання / Післямова М. Г. Жулинського; упоряд.: О. С. Гаврильченко, А. П. Коваленко. Київ: Молодь, 1991. 264 с.
7. Барка В. Відхід Тичини. *Українське слово*. Київ, 1994. Ч. 1. С. 543.
8. Барка В.К. Жовтий князь: Роман / Передм. М. Жулинського. Київ: Дніпро, 1991. 266 с.
9. Бахтин М. Вопросы литературы и эстетики. Москва: Худож. лит., 1975. 504 с.
- 10.Белей Л. Літературно-художня антропонімія як мовностилістичний засіб розкриття характерів персонажів (мова художніх творів). *Українська мова і література в школі*. 1993. № 7. С. 36–39.
- 11.Бігунова Н. О. Позитивна оцінка: від когнітивного судження до комунікативного висловлювання: монографія. Одеса: КП ОМД, 2017. 580 с.
- 12.Білоус М. П. Мовленнєвий етикет українського народу. *Мова і духовність нації: тези доп. регіон. наук.-практ. конференції*. Л., 1989. С. 18–19.
- 13.Братусь М. Епітетні словосполучення як характеристика стану людини (за прозовими творами Івана багряного). *Культура слова*. Вип. 53–54. Київ, 2000. С.99–102.
- 14.Вальденфельс Б. Своя культура и чужая культура. Парадокс науки о «Чужом». *Логос*. 1995. №6. С.77–94.
- 15.Ващенко В.С. Українська лексикологія. Дніпропетровськ: ДДУ, 1979. 127 с.
- 16.Верли М. Общее литературоведение. Москва: Просвещение, 1957. 300 с.
- 17.Виноградов В. В. Стилистика. Теория поэтической речи. Поэтика. Москва: Изд АН СССР, 1963. 253 с.
- 18.Виноградов В. В. О теории художественной речи. Москва: Высшая школа, 1971. 240 с.
- 19.Войчишин Ю. Іван Багрянний. Літ.-бібліографічна студія. / вступ. слово К.Біди. Українська вільна АН. Вінніпег–Оттава, 1968. 87 с.
- 20.Вокальчук Г.М. Оказіональні назви осіб в українській поезії 20–30 рр. *Українська мова і література в школі*. 1991. №8. С. 79–81.

21. Галич О.А., Назарець В.М., Васильєв Є.М. Теорія літератури: Підручник / за наук. ред. О. А. Галича. Київ: Либідь, 2001. 488 с.
22. Глинський І.В. Твоє ім'я – твій друг. Київ, 1970. 224 с.
23. Головань Т. До таємниць морального критерію слова. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. № 4. 2002. С 45–49.
24. Гриценко П. Ідіолект і текст. Лінгвостилістика. *Ідіолект і текст. Лінгвостилістика: об'єкт – стиль, мета – оцінка*. Збірник наукових праць, присвячених 70-річчю від дня народження проф. С. Я. Єрмоленко. Київ, 2007. С. 16–43.
25. Гришко В. Живий Багряний [доп. на вічах у Нью-Йорку й Чикаго 5 і 6 жовтня]. *Новий Ульм: Укр. вісті*, 1963. 30 с.
26. Гуйванюк Н., Агафонова А. Антропоцентричний підхід до вивчення речення (на матеріалі авторизованих конструкцій української мови). Чернівці: Рута, 2001. 56 с.
27. Дзюба І. Громадянська снага і політична прозорливість (Про публіцистику Івана Багряного). *Іван Багряний. Публіцистика*. Київ, 1996. С. 5–13.
28. Дятчук В.В., Пустовіт Л.О. Семантична структура і функціонування лексики української літературної мови. Київ: Наукова думка, 1983. 156 с.
29. Жайворонок В. В. Національна мова та ідіолект. *Мовознавство*. 1998. № 6. С. 27–35.
30. Жаркова Л.П. Емоційно-оцінні назви осіб у системі художньо-зображальних засобів мови. *Мовознавство*. 1970. № 12. С. 76–80.
31. Жулинський М.Г. Василь Барка – культуролог і літописець долі українського народу. *Народна творчість та етнографія*. 2004. № 4. С. 56–66. URL: <https://cutt.ly/JT42oTr>.
32. Іван Багряний [Лозов'ягін Іван Павлович] (письменник). URL: http://ukrfoto.net/people_127.html.
33. Іваненко В.Л. Коннотативна семантика назв осіб у синтагматичній зумовленості їх вибору. *Мовознавство*. 1996. № 4–5. С. 57–63.
34. Керета Р.Й. Антропоніми – основа вивчення лексеми, що характеризує особисті властивості людини. *З історії української лексикології*. Київ: Наукова думка, 1980. С. 200–212.
35. Князєв Н. Специфіка мови роману В. Барки «Жовтий князь». *Дивослово*. №3. 1998. С. 16–18.
36. Ковальов В.П. Експресивне використання деяких морфологічних категорій у художній літературі. *Українська мова і література в школі*. 1990. № 11. С. 28–32.
37. Ковальов В.П. Експресивне використання полісемії, омонімії та паронімії й українській художній прозі. *Українська мова і література в школі*. 1982. №1. С. 40–41.
38. Ковальов В.П. Вимовно-фонетичні виражальні засоби в українському художньому мовленні. *Українська мова і література в школі*. 1984. № 11.

- С. 35–41.
- 39.Ковальчук О. Г. Життя в зоні смерті (роман Василя Барки «Жовтий князь»). Українська мова і література. 1996. № 9. С. 1–7.
  - 40.Кононенко І.В. Компоненти оцінної структури прикметників. *Мовознавство*. 1989. №3. С.54–60.
  - 41.Коршунов А. М., Мантатов В.В. Теория отражения и эвристическая роль знаков. Москва: Изд-во Московского ун-та, 1974. 214 с.
  - 42.Кочерган М.П. Слово і контекст: (Лексична сполучуваність і значення слова). Львів: Вища школа, 1980. 182 с.
  - 43.Крип'якевич І.П. Історія України. Львів: Світ, 1990. 520 с.
  - 44.Кроткевич Є. В., Родзевич Н.С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вид-во АН УРСР, 1957.
  - 45.Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Вінниця: Нова книга, 2004. 272 с.
  - 46.Ладиняк Н.Б. Естетична функція синтаксису прози Івана Багряного: автореф. дис. ... канд. філолог. наук: 10.02.01. Київ, 2007. 15 с.
  - 47.Лисиченко Л.А. Лексикологія сучасної мови української мови (Семантична структура слова). Харків: Вища школа, 1977. 113 с.
  - 48.Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т.2. М (Маадей-Кара) – Я (я-форма) / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 624 с.
  - 49.Лотман Ю. Літературна біографія в историко-літературном контексте. *Избранные статьи*: В 3-х т. Таллин, 1992. Т.1. С.365–376.
  - 50.Лотман Ю. Символ в системі культури. *Статьи по семиотике и топологии культуры*. Таллинн: Александра, 1992. С. 191–199.
  - 51.Лыков А.Г. Современная русская лексикология (Русское окказиональное слово). Москва: Высшая школа, 1976. 119 с.
  - 52.Мацько Л., Сидоренко О., Мацько О. Стилїстика української мови. Київ: Вища школа, 2003. 462 с.
  - 53.Опалюк С.І. Оцінка переосмислення як один з механізмів семантичної деривації. *Мовознавство*. 1992. № 6. С. 23–25.
  - 54.Проскурїна С.М. Семантико-синтаксична структура оцінного висловлення. *Мовознавство*. 1995. № 2–3. С. 21–4.
  - 55.Рогальська Т. Формування культурологічної компетентності учнів 5–11 класів на уроках української мови: прагматичний аспект. Методичний посібник. Ужгород: Гражда, 2016. 173 с.). URL: <https://cutt.ly/5T0BrUI>.
  - 56.Рудницький Л. Літератури з місією. *Слово і час*. 1992. № 2. С. 41–45.
  - 57.Русанівський В. М. Історія української літературної мови. *Підручник*. Київ: АртЕк, 2001. 392 с. URL: <https://cutt.ly/hTMAvWa>.
  - 58.Русанівський В.М. Структура лексичної і граматичної семантики. Київ: Наукова думка, 1988. 240 с.
  - 59.Святовець В. Художня деталь і вся палїтра (до вивчення роману І.Багряного «Тигролови»). *Урок української*. 2004. №3. С. 45–52.
  - 60.Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля. К., 2006. 716 с.

- 61.Сивокінь Г. Біографізм у методі сучасного літературознавства. *Сучасність*. 1984. № 1. С.137–141.
- 62.Словник іншомовних слів: 23 000 слів та термінологічних сполучень / Укл. Л.О. Пустовіт, С.І. Скопенко, Г.М.Сюта, І.В.Цимбалюк. Київ: Довіра, 2000. 1018 с.
- 63.Словник української мови: В 11-ти томах. Київ: Наукова думка, 1970–1980. Т.1–11.
- 64.Сологуб Н. М. Біблійні образи в художній творчості І. Багряного. *Мовознавство*. 1993. №1. С. 43–47.
- 65.Сучасна українська літературна мова / За ред. А.П. Грищенка. Київ: Вища школа, 1997. 496 с.
- 66.Тараненко О.О. Новий словник української мови (концепція і принципи укладання словника). Київ–Кам'янець-Подільський, 1996. 172 с.
- 67.Тараненко О.О. Полісемантичний паралелізм і явище семантичної аналогії. Київ: Наукова думка, 1980. 118 с.
- 68.ТахоГоди А. А., Лосев А.Ф. Греческая культура в мифах, символах и терминах. СПб, 1999. 714 с.
- 69.Телия В.Н. Коннотативный аспект семантики номинативных единиц. Москва: Наука, 1986. 141 с.
- 70.Уваров Л. В. Символизация в познание. Москва, 1971. 128 с.
- 71.Українська мова. Енциклопедія Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. ПЛ. Зяблюк та ін. Київ: Укр. енцикл., 2000. 752 с.
- 72.Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики: У 4 кн. / Упор. В. Яременко, Є. Федоренко, О. Сліпушко. Київ, 1994–1998. Т.2. 720 с.
- 73.Українська література. 10–11 класи (профільний рівень). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804). URL: <https://cutt.ly/UTdP18>.
- 74.Українська література. 10–11 класи (рівень стандарту). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804). URL: <https://cutt.ly/UTdP18>.
- 75.Українська мова. 10–11 класи (профільний рівень). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804). URL: <https://cutt.ly/UTdP18>.
- 76.Українська мова. 10–11 класи (рівень стандарту). Програма для загальноосвітніх навчальних закладів (затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804). URL: <https://cutt.ly/UTdP18>.
- 77.Утріско О. «Тигролови» Івана Багряного та галицький пригодницький роман 30-х років ХХ століття: проблема актуалізації типологічного зіставлення. *Парадигма*. 2011. Вип. 6. С. 123–131.
- 78.Філософські питання мовознавства. Київ: Наукова думка, 1972. 173 с.
- 79.Хидекель С.С., Кошель Д.А. Оценочный компонент лексического значения слова. *Иностранные языки в школе*. 1981. №4. С. 8–15.

80. Хомський Н. Роздуми про мову / пер. з англ. О. Кошовий. Львів: Ініціатива, 2000. 352 с.
81. Чабаненко В.А. Основи мовної експресії. Київ: Наукова думка, 1984. 107 с.
82. Чертов Л. Ф. Знаковость: опыт теоретического синтеза идей о знаковом способе информационной связи. СПб.: Изд-во СПбГУ, 1996. 338 с.
83. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові. Монографія. Чернівці: «Букрек», 2014. 412 с.
84. Юрченко Т.Г. Семантика та функціональні особливості зменшено-емоційних іменникових новоутворень (на матеріалі мови прози П. Загребельного). *Система і структура східнослов'янських мов (до 200 річчя В.І. Даля)*: Збірник наукових праць. Київ: Знання України. 2001. С. 57–65.
85. Ярова А. Дієслівна синоніміка у прозових творах Івана Багряного. *Дивослово*. 2000. №10. С. 16–20.